

6. Пенішкевич Д. Іван Герасимович – провідник ідей української національної освіти і культури / Д. Пенішкевич // Педагогіка і психологія. Науковий вісник Чернівецького університету. – 2004. – № 211. – С. 120.
7. Попович О. Відродження Буковини: Спомини / О. Попович. – Львів : Червона калина, 1933. – С. 51-52.
8. Учитель. – 1899. – 5 лютого.
9. Шаповал Ю. Г. «Діло» (1880-1939.): Поступ української суспільної думки / Ю. Г. Шаповал. – Львів : Б. в., 1999. – С. 6.
10. Шкільний часопис. – 1882. – 1 червня.

РЕЗЮМЕ

Л. М. Потапюк. Освещеніе просветительских проблем на страницах западноукраинской громадской периодики.

В статье осуществлен всесторонний анализ содержания и специфики деятельности педагогических обществ, объединений по освещению содержания и особенностей образовательных проблем на страницах западноукраинской периодической печати во второй половине XIX–начало XX столетия; выделены причины преследования печатного слова; обнаружен развивающий потенциал национального воспитания.

Ключевые слова: украинские общины, периодическая печать, образование, национальное возрождение, национальное воспитание, национальное самосознание

SUMMARY

L. Potapyuk. Opening of educational problems on the pages of westernukrainian citizen periodisation.

In the article it is implemented a comprehensive analyze of a content and a specificity pedagogical organization activitie's, companies, units, according the illustration of content and features of educational problem's activity on the pages of western Ukrainian periodical issues in the second half of XI – beginning of XX century; it is isolated reasons of persecution of printing word; it is found a developing potential of national bringing-up.

Key words: Ukrainian communities, periodic press, education, schoolboyish behaviour, national revival, national education, national consciousness.

УДК 378.14

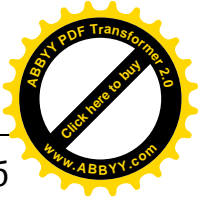
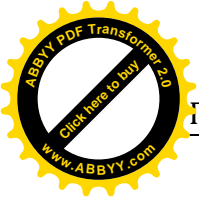
Ю. А. Романенко

Приватний вищий навчальний заклад
«Донецький інститут соціальної освіти»

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ ПРОЕКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Автор розглядає питання необхідності використання методу проектів на сучасному етапі розвитку вищої освіти України, з'ясовуючи сутність поняття «метод проектів», концептуальні ідеї, педагогічні принципи реалізації проектів у вишу; формулює основні вимоги до використання цього методу; розкриває загальні підходи до структурування проектів; визначає критерії оцінювання проектної діяльності студентів і тим самим теоретично обґрунтовує методологічні основи навчання студентів за методом проектів.

Ключові слова: метод проектів, концептуальні ідеї, методика організації, структурування проектів, методологічні основи навчання.

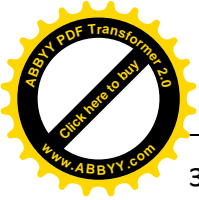

Постановка проблеми. Сьогодні суспільству необхідні громадяни, які б були здатними активно діяти, самостійно приймати рішення, гнучко адаптуватися до умов життя, що постійно змінюються. А для цього студент має цікавитися проблемами сьогодення, вміти використовувати свої знання на практиці, робити необхідні висновки щодо власного самовдосконалення та самореалізації, а також він має бути озброєний навиками творчого та критичного мислення. Ось чому виникла проблема використання методу проектів у навчальному процесі закладів вишу нашої країни.

Аналіз актуальних досліджень. Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці. Його представниками кінця XIX – початку XX століть є Софія Русова (Україна), Станіслав Шацький (Росія), Вільгельм Август Лай (Німеччина), Джон Дьюї, Вільям Кілпатрик (США). Метод проектів як педагогічна технологія виник в 1920-х роках у США, розроблений американським філософом і педагогом Дж. Дьюї та його учнем В. Кілпатриком. Його називали також методом проблем, і пов'язувався він з ідеями гуманістичного напрямку в філософії та освіті. *Концептуальні ідеї* Дж. Дьюї це: 1) здібності особи, закладені природою, а заклад має створити умови для їх розкриття; 2) знання повинні служити для пристосування людини до навколишнього середовища й мати практичну спрямованість; 3) головне – не кількісні характеристики знань, набуті особами, а вміння використовувати їх у конкретній ситуації; 4) важливо підкорити зміст навчання вирішенню практичних проблем, що відповідають силам, інтересам об'єкта; 5) розв'язання проблем вимагає поєднання розумової та фізичної праці, що має розвивальну й суспільну цінність [1, с. 79].

Ми зазначаємо, що ці ідеї сучасні й актуальні. Але перед нами постало запитання: для чого і коли будуть корисні студентам набуті у виші знання? Для цього і потрібна проблема, що взята із реального життя, яка знайома і важлива для студента, і для розв'язання якої йому необхідні отримані знання. Але вирішити цю проблему студенти мають самостійно. Таким чином, рішення приймає контури проектної діяльності, а студенти будуть долучені до процесу самореалізації (тобто до реалізації свого творчого, людського потенціалу [2, с. 1101]).

Російські фахівці вважають, що сучасна реалізація методу проектів потерпіла деяку еволюцію [3]. Ми з цим згодні, бо народившись з ідеї вільного виховання, метод проектів стає інтегрованим компонентом розробленої структурованої системи навчання, суть якої стимулювати інтерес студентів до визначених проблем шляхом використання набутих

знань і крізь проектну діяльність показати їх практичне застосування. Іншими словами, від теорії до практики – об'єднання академічних знань з прагматичними при відповідному балансі на кожному етапі навчання.

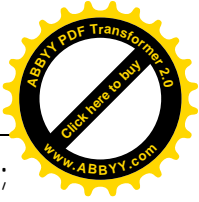
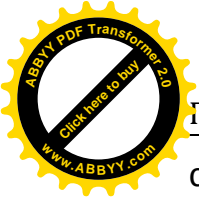
Практично паралельно з американськими педагогами (1905 р.) методом проектів займаються й російські вчені (С. Шацький). За часи радянської влади ідеї цього методу дуже поширювалися, але недостатньо продумано і послідовно втілювалися в навчальний процес закладів освіти, і в 1931 році метод проектів було засуджено. Проте в зарубіжних вишах США, Великій Британії, Бельгії, Ізраїлю, Фінляндії, Німеччини, Італії, Нідерландах та інших країн цей метод мав широке поширення. Його популярність росла за рахунок об'єднання теоретичних знань і їх практичного застосування з метою вирішення конкретних проблем навколишнього середовища в сучасній діяльності закладу освіти. Тезис сучасного розуміння методу проекту *«Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені потрібно, і де, і як я можу ці знання використати»* [3, с. 66].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні методологічних основ навчання студентів за методом проектів у виші. **Основні завдання дослідження:** а) з'ясувати сутність поняття «метод проектів»; б) визначити принципи, процесуальність реалізації проектів, критерії оцінювання.

Виклад основного матеріалу. *Метод проектів* – це галузь дидактики, часних методик, коли він використовується в рамках якогось предмета. *Метод* – дидактична категорія. А саме система засобів, операцій володіння практичними або теоретичними знаннями. Це шлях пізнання, засіб організації процесу пізнання. *Метод проектів* – це засіб досягнення дидактичних цілей крізь детальну розробку проблеми, яка має завершитись реальним практичним оформленням результатом [4].

У розв'язанні проблеми, з одного боку, застосовуються різні методи та форми навчання, а з іншого, – необхідність інтегрування знань та вмінь із різних галузей науки, техніки, технології тощо. Результатом проекту, коли розглядається теоретична проблема, є конкретне її вирішення, а коли практична проблема – конкретний результат, який готовий до впровадження.

Ми розглядаємо метод проектів як технологію, яка включає дослідницький, пошуковий, проблемний та творчий методи. *Найзагальніші педагогічні принципи реалізації проектів*, які, на нашу думку, мають враховуватись у будь-якій вишівській проектній діяльності, а саме: а) надання переваги кооперації учасників проекту над їх змагальністю; б) поєднання когнітивних, афективних та діяльнісних способів навчання; в) формування індивідуальних навичок і компетенцій

студентів; г) зв'язок життя у ВНЗ із життям поза його стінами; г) стимулювання мотивації викладачів та студентів до активної діяльності; д) сприяння розвитку організаційних засад життя навчального закладу.

Основні вимоги до використання цього методу:

1. Наявність проблеми, яка вимагає інтегрованого знання, дослідження для її вирішення (наприклад, проблема забруднення навколишнього середовища чи при використанні органічних речовин у побуті тощо).

2. Практична, теоретична, пізнавальна значимість запланованого результату (наприклад, лист у районну чи міську ради, доповідь у відповідні служби, виступ на конференції, підготовка статті, випуск альманаху, газети).

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів.

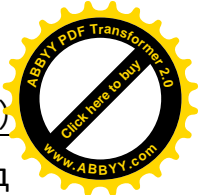
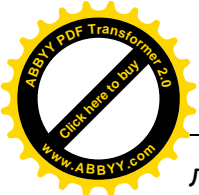
4. Структурування змістової частини проекту (з визначенням поетапних результатів).

5. Використання дослідницького методу, що передбачає наступні дії: а) визначення проблеми і завдання для її дослідження; б) висунування гіпотези вирішення проблеми; в) обговорення методів дослідження; г) обговорення засобів оформлення результатів; г) збирання, систематизування та аналізування отриманих даних; д) оформлення результатів та їх презентація; е) висунування нових проблем.

Під час дослідження перед нами постало запитання: З чого ж потрібно розпочинати роботу над проектом? Аналіз літературних джерел показав, що роботу над проектом викладач має розпочати саме із запитань до себе: Як проект вмальюється в навчальний план? Чи вистачить обладнання, літератури для організації роботи? Чи залучать до роботи з проектом інших викладачів і з яких дисциплін? Чи збігається викладання необхідних тем з часом проведення проекту? Залучати до участі батьків і як саме?

Підібрати тематику проекту викладач може з урахуванням навчальної ситуації зі своєї дисципліни та інтересів і можливостей студентів, а також із застосуванням позааудиторного часу з метою розвитку пізнавальних, творчих, прикладних здібностей студентів. Як правило, це питання, знання яких цікавлять студентів більш ширше. Також теми проектів відносяться до практичних питань, які актуальні в повсякденному житті і разом із цим залучають знання студентів не з одного предмета. Таким чином, інтеграція знань відбувається природньо.

Ми вважаємо, що тем для проектів невичерпно багато. Це жива творчість викладача, яку ніяк не можна регламентувати. Ми наводимо

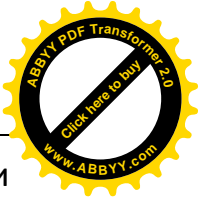
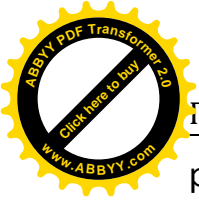

лише незначну кількість можливих тем проектів, які варто реалізувати під час вивчення хімії у ВНЗ, а саме: «Вплив м'яких засобів на організм людини», «Як переробити всі відходи», «Вплив культури знань на відношення до паління», «Ці дволиці нітрати», «Раціональне харчування як основа здорового способу життя», «Токсичні ефекти харчових домішок», «Вода знайома і не знайома», «Біотехнології у нашому житті», «Глобальне потепління на Землі», «Життя як спосіб існування білкових тіл».

Коли викладач визначився із ідеєю проекту, то має визначитися із його значенням (соціальним, культурним, економічним, екологічним, політичним тощо) та окреслити систему знань, вмінь, навичок, якими вже володіють студенти і які мають здобути. Таким чином слід окреслити проблему, яку необхідно буде розглянути, проаналізувати, послідовно вивчити із різних аспектів.

Зупинимося на *загальних підходах до структурування проектів*. Перш за все починають з відбору теми проекту, його типу, кількості учасників. Далі викладач обмірковує можливі варіанти проблеми, які важливо дослідити в рамках наміченої теми. Проблеми висувають студенти з подачі викладача (запитання, ситуації, відеорядок тощо) шляхом проведення «мозкової атаки», колективного обговорення. Наступним етапом є визначення завдань групам, обговорення можливих методів дослідження, пошук інформації, творчі рішення. Потім починається самостійна праця учасників проектів за своїми індивідуальними або груповими дослідницькими, творчими завданнями. У групах проводяться проміжні обговорення отриманих даних. Організація роботи з тем проекту в групах (збір інформації, аналітична робота, консультації викладача, корегування, подальший пошук інформації, аналіз нових фактів, узагальнення – обговорення – отримання результатів, оформлення матеріалів). «Захист» проектних робіт, підведення підсумків. По закінченню роботи над проектом, на нашу думку, необхідно організувати зовнішню оцінку проектної діяльності, таким чином можливо відстежити ефективність як роботи студентів, так і самого проекту.

Ми вважаємо, що під час здійснення проектів викладач має бути готовим вирішувати деякі *педагогічні проблеми*, а саме: а) змінювати зміст традиційного навчання дисциплін та комплектувати їх під час здійснення навчальних проектів; б) розробляти завдання та визначати методи самостійної пошукової та дослідницької роботи студентів при виконанні навчальних дослідницьких проектів, методів колективного вирішення проблем; в) чергувати методи фронтальної, групової та індивідуальної

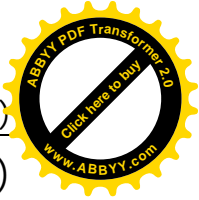
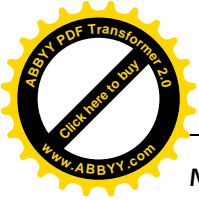
роботи студентів; г) використовувати комп'ютери як інструменти повсякденної навчальної роботи студентів і педагогів; г) організувати спільну роботу викладачі різних предметів під час комплектації навчальних дисциплін; д) готуватися до оволодіння новим змістом, новими методами та організаційними формами навчання.

Реалізація методу проектів на практиці веде до *зміни позиції викладача*. Із носія готових знань він перетворюється в організатора та координатора пізнавальної діяльності студентів. Змінюється і психологічний клімат у групі, орієнтація йде на різні види самостійної діяльності студентів, на пріоритет пошукової, дослідницької, творчої діяльності студентів, що природньо призводить до їх самореалізації. Викладач координує діяльність студентів на різних етапах проекту. Не завжди є можливість оцінити проміжні результати проектів, але постійний моніторинг самостійної діяльності необхідний, щоб вчасно внести корективи, прийти на допомогу.

Ефективність активності та самостійної діяльності студентів ми відстежували за результатами їх звітів про хід роботи над проектом. Анкета для студентів складалася з наступних питань, які, на наш погляд, допомогли нам під час розробки наступних проектів: Як Ви організували свою діяльність? Якими видами інформації користувалися і як її відбирали? Який вид роботи Ви обрали і чому? Яким чином Ви використовували комп'ютер? Чому Ви навчилися під час роботи над проектом? Що нового Ви дізналися про себе і про своїх товарищів у групі? Що Вам сподобалось у завданнях, а що ні?

Ми вважаємо, що *критерії оцінювання проектів* можуть бути наступними: значимість і актуальність висунутих проблем, їх адекватність вивченої тематиці; коректність використаних методів дослідження й обробки результатів; активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей; колективний характер прийняття рішень; необхідна і достатня глибина проникнення в проблему, застосування знань з інших галузей; доведеність прийнятих рішень, вміння аргументувати свої висновки; естетика оформлення результатів проекту; ефективність презентаційного матеріалу, вміння відповідати на запитання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи із зазначеної теми.

Метод проектів можна виконати із застосуванням нових інформаційних технологій (комп'ютерні телекомунікації, електронні бази даних, віртуальні бібліотеки, кафе, музеї, інтерактивне телебачення, відео,

мультимедійні засоби, аудіо- і відеоконференції, факс, радіозв'язок тощо) або традиційних засобів (книги, довідники, відеозаписи тощо).

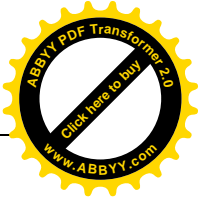
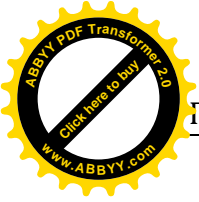
Дослідження показало, що метод проектів дозволяє вирішити *завдання формування і розвитку критичного* (аналітичного, асоціативного, самостійного, логічного, системного) та *творчого* (комбінованого, прогнозованого, евристичного, інтуїтивного, інсайт) *мислення студентів*. Одержати *навички роботи з інформацією*: відбирати з різних джерел, аналізувати, систематизувати й узагальнювати отримані дані відповідно завдань, визначати проблеми в різних галузях, робити аргументовані висновки, будувати систему доказів, статистично обробляти дані, генерувати нові ідеї, можливі шляхи пошуків рішення, оформлювати результати. *Всім цим вмінням студентів необхідно навчати*. Для цього і використовується метод проектів, а щоб оволодіти цим методом нами розроблено навчально-методичні посібники [4, 5].

Отже, визначивши сутність методики організації навчального процесу за методом проектів, ми дійшли висновку, що саме ретельне застосування цієї технології у вищих навчальних закладах під час організації самостійної роботи допоможе студентам набути корисні знання, уміння та навички для майбутнього. Але це не означає, що всі інші методи, засоби, форми навчання треба замінити методом проектів, крім того ми вважаємо, що і зловживати цим методом ні в якому разі не можна.

Висновки. Таким чином, *з'ясувавши* сутність поняття «метод проектів»; *визначивши* принципи, процесуальність реалізації проектів, критерії оцінювання, ми *обґрунтували* теоретико-методологічні основи навчання студентів за методом проектів у закладі вишу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: науково-метод. посіб. / за ред. С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. – К. : Департамент, 2008. – 520 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
4. Романенко Ю. А. Сучасні педагогічні технології: навч.-метод. посіб. / Ю. А. Романенко. – Донецьк : ДІСО, 2010. – 152 с.
5. Романенко Ю. А. Методические рекомендации по курсу «Новые технологии обучения»: Учебно-методическое пособие для студентов химических и педагогических специальностей и преподавателей / Ю. А. Романенко. – Донецк: ДонНУ, 2009. – 76 с.

РЕЗЮМЕ

Ю. А. Романенко. Самореалізація студентів через проектну діяльність.

Автор розглядає питання необхідності використання методу проектів на сучасному етапі розвитку вищої освіти України, вивчає суть поняття «метод проектів», концептуальні ідеї, педагогічні принципи реалізації проектів в університеті; формулює основні вимоги до застосування цього методу; розкриває загальні підходи до структуризації проектів; визначає критерії оцінювання проектної діяльності студентів і тим самим теоретично обґрунтовує методологічні основи навчання студентів, використовуючи метод проектів.

Ключеві слова: метод проектів, концептуальні ідеї, методика організації, структуризації проектів, методологічні основи навчання студентів.

SUMMARY

Y. Romanenko. Student's self-realization from project activity.

The author considers the point of necessity of using projects method at the modern level of higher education development in Ukraine, finding out the essence of concept «projects method», conceptual ideas and pedagogical principles of projects realization at the institution of higher education; formulates basic requirements for using this method; discloses general ways to projects structuring; defines evaluation criteria of students' project work and, thus, gives theoretical justification of methodological background of students' study using the projects method.

Key words: projects method, conceptual ideas, methodology of organization, of higher education, methodological background of students' study.

УДК 378.124.08

О. М. Семенов

Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України

НАУКОВИЙ ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИКА

У статті акцентується увага на особливостях професійної самореалізації педагога в науково-дослідницькій діяльності. Розглядаються аспекти культури роботи з науковим текстом. Доводиться важливість текстової, жанрової, стилістичної, термінологічної, лексикографічної, бібліографічної компетенцій дослідника, індивідуального стилю автора наукового продукту у формуванні культури професійної самореалізації.

Ключові слова: професійна самореалізація, професійний саморозвиток, науковий текст, педагог-дослідник, текстова, жанрова, стилістична, термінологічна, лексикографічна, бібліографічна компетенції.

Постановка проблеми. В умовах освітніх процесів вищої педагогічної навчальні заклади все частіше пропонують розглядати як своєрідні інститути духовних цінностей, технологій і творчості. Такі вимоги загострюють увагу до якості освітньої діяльності у вищій школі, а, отже, до професійної компетентності, професійної майстерності викладачів, що знаходять вияв у